

Demogrāfija

Publicēts: 16.02.2021.

Katru gadu CSP publicē novērtēto pastāvīgo iedzīvotāju skaitu pēc dažādām demogrāfiskajām pazīmēm. 2020. gada 1. janvārī Latvijā bija 1 907 675 iedzīvotāji. Latvijā ik gadu piedzimst nedaudz vairāk zēnu nekā meiteņu (vecumā līdz 1 gadam Latvijā ir 51 % zēnu un 49 % meiteņu), tomēr starp senioriem vecumā virs 70 gadiem vien 30 % ir vīrieši un 70 % sievietes.

Metodoloģija

Iedzīvotāju skaits un galvenie demogrāfiskie rādītāji ietver datus par iedzīvotāju skaitu pēc dažādām demogrāfiskajām pazīmēm – dzimuma, vecuma, ģimenes stāvokļa, tautības, apdzīvotas vietas.

Kopš 2012. gada 1. janvāra iedzīvotāju skaits noteikts pēc CSP izstrādātas [metodes](#), izmantojot loģistiskās regresijas modeli. Katru gadu maija beigās tiek publicēti dati par iepriekšējo gadu, kas ļauj noteikt iedzīvotāju skaitu, un tos raksturot pēc dažādām pazīmēm. Iedzīvotāju skaita novērtēšanas metode tiek izmantota arī tautas skaitīšanas pastāvīgo iedzīvotāju skaita un nepieciešamo demogrāfisko rādītāju noteikšanai.

Pastāvīgie iedzīvotāji

Atbilstoši metodei par pastāvīgajiem iedzīvotājiem uzskata personas, kuras Latvijā dzīvo vai kurām ir nodoms dzīvot vismaz 12 mēnešus.

Vecums

Iedzīvotāju skaitu publicē vecuma grupās – viena gada un piecu gadu grupās, kā arī līdz darbības, darbības un virs darbības vecuma grupās. Datu tabulās vecuma grupas pielāgotas atbilstoši konfidencialitātes kritērijiem.

Ģimenes stāvoklis

Personas individuālais statuss attiecībā pret ģimeni atbilstoši valsts normatīvajiem aktiem. Tautas skaitīšanā tiek lietotas četras kategorijas: neprecējies/-usies, precējies/-usies, šķirts/-a, atraitnis/-e.

Tautība

Iedzīvotāju etniskā piederība jeb tautība tiek apkopota un publicēta atbilstoši [Tautību klasifikatoram](#). Informācija par personas tautību ir pieejama Iedzīvotāju reģistrā, kur ieraksts tiek veikts atbilstoši informācijai personu apliecinošā dokumentā, civilstāvokļa aktu reģistrāciju apliecinošā dokumentā vai tiesas spriedumā. Ja ziņas par personas tautību nav pieejamas kādā no minētajiem dokumentiem, personas tautību ieraksta saskaņā ar personas izvēli atbilstoši tiešo augšupējo radnieku tautībai divu paaudžu robežās. Reģistrējot bērna dzimšanas faktu, bērna tautību var ierakstīt atbilstoši bērna radnieku tautībai tiešā augšupējā līnijā divu paaudžu robežās, t.i., bērnam var ierakstīt tēva, mātes vai vecvecāku tautību. Bērna tautību var nenorādīt, ja vecākiem ir dažādas tautības un viņi nevar vienoties par bērna tautību. Šajā gadījumā bērna tautības ieraksts būs "neizvēlēta" tautība.

Apdzīvotas vietas

Apdzīvotas vietas definē kā nošķirtu apmešanās vietu, kurā iedzīvotāji dzīvo ēkās, kas atrodas kaimiņos vai netālu. Grupu var veidot (1) ēkas ar nepārtraukti apbūvētu platību, kurā ir skaidri atpazīstams ielu zīmējums, (2) ēku grupa, kurai ir piešķirts savs lokāli atpazīstams vietas nosaukums, lai gan tās nav daļa no šādas apbūvētas platības, (3) ēku grupa, kurā neviena ēka neatrodas

tālāk par 200 metriem no tuvākā kaimiņa, lai gan tās neatbilst nevienam no iepriekš minētajiem kritērijiem. Rādītājs tiek publicēts pēc apdzīvotās vietas lieluma jeb iedzīvotāju skaita.

Blīvi apdzīvotas teritorijas

Ciemu robežas nosaka pašvaldība, taču nepastāv vienoti kritēriji (piemēram, iedzīvotāju skaits) to noteikšanai, tādēļ ciemi nav savstarpēji salīdzināmi. Tāpēc izveidots alternatīvs rādītājs "blīvi apdzīvotas teritorijas" esošajām administratīvajām teritorijām un teritoriālajām vienībām – pilsētām un ciemiem. Blīvi apdzīvota teritorija ir no administratīvā un teritoriālā iedalījuma neatkarīga, nošķirta teritorija – apmešanās vai darba vieta, kurā viens otram kaimiņos vai netālu dzīvo vai strādā vismaz 50 pastāvīgie iedzīvotāji.

Datu kvalitāte

Iedzīvotāju skaita novērtējuma [iegūšanai](#) CSP iegūst datus no dažādiem administratīvajiem un citiem reģistriem uz starpresoru vienošanās vai līguma pamata. Saņemot datus, tiek vērtēta to kvalitāte pirms izmantošanas aprēķinos. Kvalitātē tiek vērtēta datu struktūra, tai skaitā loģikas kļūdas, kam seko atgriezeniskās saites sniegšana datu sniedzējam, tādējādi pilnveidojot arī reģistros pieejamo informāciju.

Lai raksturotu iedzīvotājus, tiek izmantots rādītājs "reģistrētā dzīvesvieta". Tā kā reģistros pieejamā informācija par deklarēto dzīvesvietu ne vienmēr ir precīza un neraksturo faktisko situāciju, dzīvesvietas noteikšanā ir vairāki posmi: sākotnējās adreses noteikšana, kam seko personu sadalījums ģimenes kodolos, izmantojot ģimenes struktūras algoritmu.

Sākotnējās adreses noteikšanai izmanto iedzīvotāju reģistra informāciju (situācija attiecīgā gada janvārī). Atsevišķos gadījumos, kad personām, kurām nav iespējams noteikt adresi, kopā ar datumu pievieno no reģistra iepriekšējā gada novembra, decembra vai attiecīgā gada februāra vai marta datus. Izmantojot reģistra datus, personas adrese netika noteikta 1,4 % gadījumu no visiem 2020. gada pastāvīgajiem iedzīvotājiem.

Ja adrese nav noteikta, personai izmanto radnieka adresi šādā secībā – laulātā, mātes, tēva, bērna (jaunākais bērns, kuram ir adrese) –, t.i., ja personai nav laulātā vai arī laulātajam nav adreses koda, tad izmanto mātes adresi utt. Nevienai personai dzīvesvietu nemaina uz institucionālo mājokli, t.i., nepievieno radnieka adresi, ja radniekam tas ir institucionālais mājoklis (piemēram, cietums, sociālās aprūpes iestāde u.tml.).

Tomēr iedzīvotāji bieži deklarē savu dzīvesvietu iedzīvotāju reģistrā neatbilstoši savai patiesajai dzīvesvietai dažādu iemeslu dēļ, piemēram, lai pieteiktu bērnu skolā, lai samazinātu nekustamā īpaša nodokļa apmēru u.c. iemesli. Tāpēc tiek veiktas iepriekš minētās papildu darbības, lai noteiktu personas adresi un tā tuvāk atbilstu faktiskajai situācijai.

Bērniem līdz 15 gadu vecumam (izņemot tos, kuri dzīvo institucionālajos mājokļos) pārbauda, vai viņa mājoklī deklarēts arī kāds no vecākiem. Ja kāds bērns deklarēts bez neviena no vecākiem, tad bērna adresi maina uz mātes vai tēva adresi. Bērna adresi nomaina uz vecāku mājokļa adresi arī tad, ja viņš mājoklī deklarēts kopā ar kādu citu pieaugušo, kas nav vecāks, jo atbilstoši ANO Tautas skaitīšanas rekomendācijām, ģimenes kodolu veido divu paaudžu ģimenes locekļi (bērni un vecāki). Bērna adresi nemaina, ja pēc iedzīvotāju skaita novērtējuma metodes konstatēts, ka kāds no vecākiem dzīvo ārpus Latvijas.

Reģistrētās dzīvesvietas noteikšanas otrajā posmā, izmantojot ģimenes kodola analīzes algoritmu, personas, kas dzīvo privātajos mājokļos, tiek sadalītas [ģimeņu kodolos](#). Pēc iedalīšanas ģimenēs tiek koriģētas atsevišķu personu dzīvesvietas, nomainot adresi sievietēm, kuras dzīvo atsevišķi, uz mājokli, kurā dzīvo viņas vīrs kopā ar 0–15 gadus veciem kopīgiem bērniem. Šāda darbība tiek veikta, balstoties uz faktiskās un deklarētās iedzīvotāju struktūras analīzi, ņemot vērā iepriekš aprakstīto faktoru ietekmi uz adreses deklarēšanu, lai tuvinātu rādītājus faktiskajai situācijai, kur sievietes biežāk dzīvo ar bērniem, nekā to uzrāda tikai iedzīvotāju reģistrā pieejamā informācija.

Dati par iedzīvotāju skaitu un tā izmaiņu faktoriem kopš 1989. gada tautas skaitīšanas ir pārrēķināti, pamatojoties uz 2000. gada tautas skaitīšanas galīgajiem rezultātiem. Iedzīvotāju skaits laika posmā no 2001. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 1. janvārim pārrēķināts atbilstoši 2011. gada tautas skaitīšanas rezultātiem, ņemot vērā neregistrēto emigrāciju un iedzīvotāju tautas

skaitīšanā norādīto faktisko dzīvesvietu.

Plašāka informācija par iedzīvotāju skaita un raksturojošo rādītāju datu kvalitāti un izmantotajiem datu avotiem apkopota atbilstoši Eiropas Statistikas sistēmas kvalitātes un aprakstošo metadatu standartam [SIMS 2](#).

<https://www.csp.gov.lv/lv/demografija>